

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

BOEKEN

PERSPECTIVES ON SUPERVISION

Campbell, D. & Mason, B. (2002).
London, Karnac, ISBN 1-85575-280-8,
pp. 226.

Dit boek behoort tot de *Systemic Thinking and Practice Series* en is ontstaan uit de samenwerking tussen het Institute of Family Therapy en de Tavistock Clinic rond een conferentie over systemische supervisie. Gill Gorell Barnes opent haar voorwoord met de zin 'This is a good book, by good people, about good practices'. Deze 'good people' zijn zestien systeemtherapeuten en -opleiders, de meesten uit Engeland, enkelen uit andere Europese landen.

Het boek bestaat uit vier delen: een kader uitwerken voor supervisie, en perspectieven op training, op praktijk en op evaluatie. Het eerste deel opent sterk met een artikel van Laura Fruggeri uit Parma. Ze maakt een helder onderscheid tussen *supervision as teaching* en *supervision as reflection on one's practice*. De auteur linkt de eerste soort supervisie aan circulariteit en individuele constructies, de tweede aan interdependentie en co-constructie. Beide niveau's van supervisie zijn nuttig; de eerste hoort meer thuis in een trainingcontext, de tweede is in het bijzonder op zijn plaats in een context waarin therapeuten met verschillende achtergronden samenwerken.

Het proces en de praktijk van supervisie worden, net zoals die van therapie, beïnvloed door het proces van betekenisverlening dat we cultuur noemen. Harris en Burnham (Parkview Clinic Birmingham) gebruiken het acroniem *social grraacces* (gender, race, religion, age, ability, class,

culture, ethnicity and sexuality) als geheugensteuntje voor de draden die het complexe culturele web vormen. De elementen op zich hebben belang, maar interessanter is hun relatie en hoe daarmee in de bredere cultuur van supervisie, in de cultuur van de relatie supervisor-therapeut en therapeut-familie wordt omgegaan. Door middel van enkele reflexieve vragen en oefeningen worden de verschillende deelnemers zich bewust hoe hun denkwijze en ervaringen meespelen in hun therapeut- en supervisor-zijn. Zo kan bijvoorbeeld het feit dat elke opleiding de eerste trainingsdag moet spreken over zijn 'etnische afkomst' en alles wat hij daaronder verstaat, de groepsleden meer doen stilstaan bij de gevolgen van hun uitgangspunten voor hun cliënten dan een 'uiteenzetting' van gezinspatronen van Noord-Afrikanen.

Inmiddels zijn we beland bij het gedeelte over perspectieven op training. Mason beschrijft 'a reflective recording format for supervisors and trainees' dat hij al ongeveer een decade gebruikt in voortgezette opleidingen in het Institute for Family Therapy in Londen. Dit schema combineert theorie, techniek, onderzoek, cliëntgegevens en hun genogram, ethiek, het therapeutisch gebruik van 'het zelf van de therapeut', de belangrijkste momenten voor de cliënten, voor de therapeut, voor degenen achter de spiegel, voor de supervisor. Het schema, dat na elke sessie wordt ingevuld, leidt tot een meer systemisch perspectief en biedt de supervisor de mogelijkheid de evolutie - of eventueel het gebrek daaraan - van de opleiding te volgen en te sturen. Het geeft de supervisor tevens informatie over zijn eigen aandeel in het al dan niet veranderen van de opleiding.

Charlotte Burck en David Campbell beschrijven vervolgens hun trainingscursus voor supervisors. Hierin blijven ze voort-

durend zoeken naar mogelijkheden om te leren in verschillende contexten. Ze steunen hierbij op hun systemische uitgangspunt dat het leren van nieuwe ideeën en technieken onlosmakelijk verbonden is met het bewustzijn van het feit dat men deel uitmaakt van een feedbackproces. Dit maken ze dan ook concreet door in hun artikel de feedback van trainees op te nemen en die op hun beurt te commentariëren.

Ook de volgende acteurs gaan uitvoerig in op het feit dat het leerproces een gedeelde verantwoordelijkheid is en dat continue feedback veranderingen faciliteert op alle niveau's van het systeem: therapeuten-trainers-supervisors. De supervisor zelf is transparant, komt duidelijk voor zijn standpunt uit maar luistert en werkt samen met de supervisant(en). De therapeuten melden duidelijk dat ze het nodig vinden om hun relatie met hun supervisor meer te kunnen bediscussieren en inspraak willen in de vorm van supervisie. Jeff Faris haalt in zijn hoofdstuk met de veelbelovende titel *Proces, relatie en persoonlijke ontwikkeling* onder meer zijn inspiratie bij de 'Tibetan Tantric practice of Trek Chod' voor oefeningen rondom de persoonlijke ontwikkeling. Dit hoofdstuk is echter warrig geschreven en mijn mening is dat de auteur wel een grote omweg maakt om er de nadruk op te leggen dat de supervisor eerder een faciliterende dan een corrigerende rol heeft.

Het derde deel bestaat uit ervaringen met supervisie in de klinische praktijk. In het stuk over familietherapie-supervisie op een residentiële afdeling van kinderen en adolescenten met eetstoornissen worden - aan de hand van klinische vignetten - enkele interessante dilemma's geïllustreerd waarmee de supervisor te maken krijgt. Voorop staat zijn verantwoordelijkheid voor de behandeling van

de familie/cliënt, dan volgt zijn verantwoordelijkheid ten overstaan van de therapeut en ten slotte nog zijn verantwoordelijkheid ten overstaan van de teamleden achter de spiegel. De verschillende types van supervisie zijn uitgebreid door methodieken als bijvoorbeeld *reflecting team*, doch dit maakt de keuze welke methode op welk moment de meest aangewezen is niet eenvoudiger.

De hoofdgedachte in het laatste praktijkstuk, dat over supervisie van het werken met vluchtelingen gaat, is dat onze eigen preoccupatie met trauma en zijn gevolgen ons blind kan maken voor een breder perspectief en ons kan verlammen. In de derde praktijkbespreking, *Werken in de grijze zone*, heeft J. Nielsen uit Denemarken het over de uitdagingen waar de therapeut-intervenant én de supervisor voor staan wanneer ze werken in een zone tussen therapie en sociale controle. De supervisor moet duidelijk helpen stellen wie er aansprakelijk is voor de casus. Wat te doen wanneer er twijfel is over bijvoorbeeld de veiligheid van kinderen? Maar de indruk van de supervisor zal onder meer afhangen van het verhaal dat de therapeut brengt: hoe zit het met zijn drempel, is hij eerder te snel of te traag in het bespeuren van risicovolle situaties? In deze grote en complexe systemen zal de rol van de supervisor er meer dan in andere situaties uit bestaan nieuwe perspectieven te openen of ook bijvoorbeeld andere stemmen te laten klinken. Het kan hier zowel gaan om de stem van de 'zwakkere' uit het gezin als om de 'zwakkere' uit het hulpverleningssysteem die bijvoorbeeld wel een belangrijke vertrouwensband met de hulpvrager heeft.

In het laatste deel, perspectieven op evaluatie, hebben de auteurs het over supervisie van de supervisie. Ze zoeken een weg om een vraag naar verandering niet te laten overkomen als een veroordeling van hetgeen

er daarvoor was. Heelheids uit dat doolhof geraken kan een zegen zijn voor de familie, de therapeut én de supervisor.

Dit boek tracht consequent een systemische manier van supervisie te verwoorden. Deze zou dan gebeuren in een relatie met de supervisant-therapeut waarin de wijsheden van de narratieve, de constructivistische en de constructionistische benadering geïntegreerd zijn, en dit bij voorkeur op een harmonieuze manier. Het boek is daar volgens mij gedeeltelijk in geslaagd. Het opent sterk met enkele hoofdstukken die zowel op theoretisch als praktisch vlak een mooi coherent geheel brengen, andere herhalen vooral bekende dingen of zijn verwarrend geschreven. Het

praktijkstuk blijft echter zeer boeiend.

Het voordeel van dit boek, namelijk het beschrijven van het proces van supervisie eerder dan een opsomming van uitgangspunten en methodieken, vormt ook een nadeel als het erop aan komt het boek te bespreken. Ik vond dit geen gemakkelijke opdracht omdat er niet zoveel 'informatie' in staat. Een proces laat zich niet gemakkelijk samenvatten. Het boek is dat ook eerder een leidraad voor 'formatie'. Het lijkt mij een mooi instrument om in een systemisch opleidingscentrum een uitvoerige feedbackronde te houden op de supervisiepraktijk.

Magda Heireman

MOET-WILLIGE HULPVERLENING.
SYSTEEMTHEORETISCHE METHODIEK
VOOR GEZINSVOOGDEN EN JEUGD-
RECLASSEERDERS

Joep Choy, Steven Pont en Theo
Doreleijers (2003). Amsterdam:
uitgeverij SWP, 176 pp.,
ISBN 90-6665-522-4, € 19,-

Gezinsvoogden en jeugdreclasseerders hebben door de aard van hun werk voortdurend te maken met ouders en gezinnen. Voor een effectieve uitvoering van hun taak is het heel belangrijk dat zij met die ouders en gezinnen een goede verstandhouding opbouwen. Veel inzichten en methodieken vanuit de gezinstherapie zijn daarvoor relevant. Choy, Pont en Doreleijers hebben voor deze hulpverleners een zeer bruikbaar boekje verzorgd, vol goed uitgewerkte praktische tips gevat in een zorgvuldig uitge-

werkte stappenmethodiek. Het is de vrucht van hun consulentebetrokkenheid bij het werk van het Bureau Jeugdzorg van de Stadsregio Rotterdam.

Zowel gezinsvoogden als jeugdreclasseerders oefenen een hulpverlening uit die de cliënten is opgelegd en het is dan ook terecht dat het boekje aanvangt met een reflectie over de integratie van dwang en hulp. De auteurs pleiten voor duidelijkheid naar de cliënten toe over positie en bevoegdheden van de hulpverlener, maar ook voor zoveel mogelijk aansluiting zoeken bij de ouderlijke verantwoordelijkheid en de belangen die cliënten hebben bij het aangaan van de hulp.

Vervolgens bespreken de auteurs een aantal kernbegrippen uit de systeemtheorie als interpunctie, triades, systeemgrenzen, vooronderstellingen (*beliefsystems*) en, wat uitgebreider, het circumplexe model van Olsen en de theorie van Nagy. Het zijn over